Bir savaş, iki Cemile

Cemile Bouhired, bombalarla özgürlüğe koşan bir alev; Cemile Boupacha, zindanların karanlığında bir çığlık. Onlar, Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nın (1954-1962) yürek dağlayan kahramanlarıydı. Bu, onların destanı; kan, gözyaşı ve umutla yazılmış bir hikaye...

ENİS BEHİÇ MALMÖ

"Bir adını biliyorum, bir de yaşını…
Yüzünü görmedim ya, senin yaşta bir kız kardeşim var.
Mutlak ona benzersin.
Başka türlü düşünemem.
Sen Cezayir'den bir can'sın, ben Türkiye'den.
Ayrı suların, ayrı toprakların çocuklarıyız ama kardeşiz."
Ahmed Arif, Cemile

Diyarbekir'in kavruk, dertli ama mağrur bir gecesinde, bir şair elinde kalemle Akdeniz'in öte yakasındaki bir mahkeme salonunu, bir zindanı, namluya sürülmüş bir mermiyi düşünüyordu. O şair Ahmed Arif; tanımadığı, yüzünü görmediği, sadece adını ve yaşını bildiği bir kıza, Cemile'ye sesleniyordu. Bu sesleniş bir ağıt değil, bir isyan yeminiydi. Ayrı topraklarda yaşayan, ayrı sulardan içen ama aynı haysiyet ateşinde dövülmüş iki kardeşin, hudutları ve dilleri aşan çığlığıydı.

Cemile Boupacha

O Cemile, tek bir kızın adı değildi. O; 1830'dan 1962'ye kadar 132 yıl süren uzun, karanlık bir gecenin, sömürgeciliğin en acımasız ve küstah yüzünün karşısına dikilen bir halkın ortak adıydı. Fransa'nın Akdeniz'i bir "Fransız gölü" yapma hırsıyla başlayan o uzun esaretin... Bu, sadece toprakların değil, ruhların da işgal edildiği; kan, gözyaşı ve dinmeyen bir umutla yazılmış bir destandı. Bu hikâye, Atlas Dağları'nın vakur sessizliğinden Kasbah'ın labirent gibi sokaklarına, Emir Abdülkadir'in kılıcından iki genç kadının, iki Cemile'nin —Buazze ve Boupacha— korkusuz direnişine uzanan kesintisiz bir haykırıştı.

Sinek Vuruşu ve Düşen Sancak (1830)

Her şey, 1827'de, diplomatik bir küstahlığın içinde gizlenen emperyal bir hırsla başladı. Cezayir Dayısı Hüseyin, Napolyon Savaşları döneminden kalma, Fransa'nın ödemeyi sürekli ertelediği ticari borçları Fransız konsolos Pierre Deval'e sorduğunda, aldığı cevap kibir doluydu. Dayı Hüseyin, bu küstahlık karşısında elindeki sinek yelpazesini *(éventail)* konsolosun yüzüne vurdu.

Tarihe "L'affaire de l'éventail" *(Sinek Vuruşu Olayı)* olarak geçen bu hadise, Fransa için mükemmel bir casus belli *(savaş nedeni)* oldu. İç politikada sarsılan tahtını güçlendirmek isteyen Kral X. Charles, bu "hakareti" ulusal bir onur meselesi olarak sundu. Asıl amaç, Akdeniz'de stratejik bir üs kazanmak ve verimli Kuzey Afrika topraklarını imparatorluğun ambarı yapmaktı.

14 Haziran 1830'da, Amiral Duperré komutasındaki 600 gemilik devasa bir donanma, 37.000 askeri Sidi Fredj sahiline çıkardı. Dayı Hüseyin'in ordusu cesurca direndi ancak modern Fransız topları karşısında bu direniş yetersiz kaldı. 5 Temmuz 1830'da Cezayir şehri düştü. Dayı Hüseyin teslim oldu ve Napoli'ye sürgüne gönderildi. Kasbah'taki saraya giren Fransız askerleri, Osmanlı sancağını indirip yerine üç renkli Fransız bayrağını çekti. O gün, Cezayir'in taşlı sokaklarında bir halkın 132 yıl sürecek esareti başlıyordu.

Emir Abdülkadir'in Onurlu Kavgası (1832-1847)

Cezayir'in düşüşü direnişin sonu değil, alevlenişi oldu. Fransızlar kıyı şeridini kolayca ele geçirmişti ancak iç bölgelerin yüreği başkaldırı için atıyordu. 1832'de, Oran bölgesinde genç bir âlim, şair ve karizmatik bir savaşçı olan Abdülkadir el-Cezayiri, dağınık kabileleri tek bir sancak altında birleştirdi. "Emir Abdülkadir" olarak bilinen bu adam, sadece bir gerilla lideri değil, aynı zamanda modern bir devlet kurma vizyonuna sahip bir entelektüeldi.

Emir Abdülkadir, 15 yıl boyunca Fransız generallerine kök söktürdü. Öyle ki 1837'de imzalanan Tafna Antlaşması ile Fransızlar, onun iç bölgelerdeki egemenliğini geçici olarak tanımak zorunda kaldı. Ancak barış, sömürgecinin doğasına aykırıydı. 1839'da Fransa antlaşmayı tek taraflı bozarak "De-